

(Museros, 1962), formació caricatural.

Leonat [1507, Busa N. «ll., color: fulvus», Busa-N. D-III-5; «COLORS: violat --- papal o color de la mar: venetus, talassicus; *leonat*: spadiceus», OPou, *ThPu.*, 318]. *Leonenc*; *leonesc*. *Leoner*; *leонера*. *Alleonat*. *Leoni* [StVicentF], *vers leoní o rima leonina* s'havia dit abans *leonisme*: «pretèrits ne presents, consonants, *leonismes*, / ne abccens, ne accens, ne comptes d'alguarismes», Guillem de Cervera, *Proverbis*, 4; també JMarc, lín. 822; Aversó II, 3, 4, 5, amb el derivat *leonismitat* *ibid.* I, 231; II, 1-4, 15-20.

Leontina, pres del fr. *léontine* (veg. *DECH*) 'cadena de rellotge' (Caretà, a. 1901; Russinyol, *AlcM*).

Onça 'pantera' [Llull]: «--- estaven moltes bèsties --- acort fo emprès per la major part que'l lehó fos rey; mas lo Bou contrestave --- tantes de perauls hac --- que tota la cort se torbà e la elecció fo empexade; e'l Ors e'l Leupart e la *Onça*, qui havien sperança que fossen elets a rey, digueren que la cort se allougàs tro al altre temps --- Na Renart conec que l'Ors, e'l Leupart e la *Onça* allongaven la elecció --- i segueix anomenant aquests tres animals junts i d'acord, diverses vegades Llull (*Merav.*, *NCL* II, 89.25 i ss.) i més enllà *Merav.* II, 122.9, 125.13, 132.5, 132.7, 139.15, *unça* *ibid.*, 124, 130, 132.9, 138.25, 138.27, 139.5, 139.16, 139.21; *onça*, JMarc., 151; Aversó.

Heus aquí com m'expressava ja a l'article *lince* del *DCEC/DECH*: «Des de Diez, M-Lübke i Wartburg (*FEW* v, 482b) s'ha estat admetent que <el cast.> *onza* [-ça, Nebrija, 1495; Cejador VII, § 96], cat. *onça*, mossàr. *unça* (*PAlc.*), fr. *once* [S. XIII], surt d'un *LŪNCĒA del llatí vulgar, derivat del gr. λύνξ, λυγκός (d'on el nom del *linx*), amb deglutinació de l'article, que es va conservar en l'it. *lonza* [Dante]; en realitat, però, és una etimologia incerta». Molt bé vaig fer de posar-hi aquesta franca reserva, i quasi vot en blanc, a desgrat de l'opinió general. Només és que en lloc d'incert, hauria valgut més dir «absolutament inversemblant», car és increïble que la salvatgina més infelicit, i tan poruga com el llop cervet o linx, vagi poder donar el nom de la pantera, l'animal ferotge i agressiu per excel·lència (gr. *pan-ther* vol dir pròpiament 'ferocíssim, ferotge a tot ser-ho').

En realitat crec que hem de partir de *leonça*, on *la-* fou deglutinat, havent estat pres per l'article català (potser *laonça* amb variant vocàlica com *llaó=lleó*). *Leonça* fou pròpiament 'lleona'; i realment està documentat amb aquest sentit, almenys una vegada, en el *Vocab. Cat.-Alemany* p. p. Rosenbach l'any 1502, que immediatament darrere de «*leon*: lew», posa «*leonça*: lewin» (les formes dialectals i antigues ben conegudes en lloc de les alemanyes modernes *löwe*, *löwin* 'lleó, lleona', lín. 1309, 1310); d'altra banda *leonce* apareix en francès en el S. xv (*Rom.* xxxiii, 564) i en a-al. mj. *lunze*, sense que resulti ben clar si designen la pantera o la lleona (la identificació que hom ha fet del francès ant. *once* amb el linx crec que no té gaire més fonament que la pseudoetimologia). És una forma que es creà extraïent-la del fr. ant. *leoncel* o *lioncel* 'leonet, cadell de lleó' (avui fr. *lionceau*), del qual abunden

moltíssim els testimonis des del francès més antic: vegeu-ne sis o set en textos francesos del S. xii i c. 1200, en epopeies i arcaics *romans* (*Eneas*, *Loherains*, *Flo-romont*, *Ch. de Couci* etc.) i Godefroy n'hi afegeix sis o set més dels Ss. xiii-xiv (x, 85c; iv, 793b).

És ben natural que aquesta creació vagi partir de la llengua de l'epopeia animal més influent d'Europa (*Renart* etc.): notem que la lleona es presenta sempre protegint el seu *lionceau*, per tant en passar això a les llengües no franceses no té res d'estrany que, havent-hi en aquestes el sentiment viu dels diminutius en *-cel* (tan vius i productius en francès), el fr. *lionne/leonne* fos canviat en *leonce* a causa de *leoncel*, potser ajudant-hi encara la s de l'oc. ant. *leonesa*, llengua on també els bestiaris medievals tingueren gran influència europea. És ben possible que la deglutinació de *la-* vagi sorgir en català, car en francès *once* sembla ser poc freqüent, i en oc. no existeix (el castellà deu dependre del català); cosa gens sorprenent, puix que, després de la francesa, l'epopeia animal més cèlebre fou la de Llull amb les seves prolongacions eiximenianes. Bona contraprova la dóna l'it. *lonza*, únic coetani de Llull, i independent del català, que per tant ha conservat, lògicament, la *l*.¹

Cpr.: *Leopard* [des de Llull, *leupart*, supra], pres del ll. *leopardus*, abreujament de *leopardalis* id., que és compost de *leo* amb el gr. *πάρδαλις, -άλειως*, 'leopard'; també en la *Questa* de Reixac: «un dels cavallés --- de la Taula Radona --- pe<s>sarà son pare aytan con lo laó pas<s>se lo *laupart* de podé e d'ardiment» (57.12); mentre que les *VidesR* usen una forma més pròxima a l'etimològica grega: «que'ls cadels ro<n>yoses apelam *partz* o tigrés» (fº 75r1, n. 29). *Leoparda* [*leoparda*, Llull; en algun doc. del S. xv *leonaparda*].

¹ Com observa En Gulsoy, la traducció catalana del Llibre del Tresor de Brunetto Latini (a. 1418) distingeix categòricament la *onça* (traduint *pardus* de l'original del mestre de Dante, S. XIII) del linx o llop cervet: «una altre manera són de *lops* que hom appella *cervés*, e altres l'apellen luberna, que són pomellits, de negre tacats, axí com l'*onça*» (*NCL* II, 100).

LLEPAR, mot comú amb l'oc. *lepar* (variants *lipar*, *lapar*) id., que s'estén fins a alguns parlars del Nord d'Itàlia, i té almenys alguna afinitat amb el fr. *laper* i angl. *to lap*, 'beure a llengüetades'; origen incert, però com que apareix en diverses llengües indoeuropees de l'Est, i en català com en part d'aquestes expressa una idea de caràcter més fonamental, i com que la formació de l'inseparable adjectiu *llépol* és de tipus arcaic, potser és més aviat d'origen pre-romà indoeuropeu, que no onomatopèic, com s'ha cregut del mot francès. □ 1.ª doc.: orígens (Llull, *VidesR*, i ja en un doc. de 1114).

«Los leons vengren humilment a l'Amic, al qual *leparen* les làgremes de sos ulls»; «En una pradera se combatien dos bous salvatges e --- exie'ls sanc del front; aquella sanc casia en la bella erba que era en